

Ferdinand Silberstern oli esimene rakverlasest ohver

1918. aasta veebruarikuu 20. datel päeval selgus, et Saksa okupatsiooniväed on lähemas ja et ka Rakvere enamlased teevad ettevalmistusi nende eest põgenemiseks.

Seda kuulda saades otsustasid mõned eesti ohvitserid ja Rakvere gümnaasiumi vanemad õpilased enamlaste vastu välja astuda. 24. veebruari õhtuks kutsuti gümnaasiumi ruumidesse kokku salakoosolek, nõupidamiseks, kuidas enamlaste juhtisid vangistada ja takistada vabanduse väljavedamist enamlaste poolt.

Salakoosolekust võtsid osa peamiselt gümnaasiumi vanemate klasside õpilased. Koosolekul loodi viieliikmeline löögirühm, kuhu kuulusid kolm gümnaasiumi õpilast – F. Silberstern, P. Erna ja A. Leiberg – ning peale nende leitnant Laasi ja P. Pajos. See rühm pidi Sõmeru kuusiku vahel tabama tribunali kassaga põgenevad enamlased.

Löögirühma liikmed lahkusid kohe koosolekult, kuna teised jäid edasi nõu pidama. Korraga jooksis vahipostil olnud koolipoiss koosolekuruumi ja hüüdis, et kogu tänav ja hoov on täis punakaartlasi. Silmapilk kustutati küünal, mille hämaral

valgusel salakoosolekut peeti, ja osavõtjad põgenesid pimeduse katte all läbi koolimaja tagaakna heinamaale.

Kui punakaartlased põgenemist märkasid, saatsid nad põgenejatele kuule järele, mis aga kedagi ei tabanud.

Viiemeheline löögirühm asus tegevusse õhtus kella 11 ajal. Ernalt saadi hobune ja regi, kuhu hakati laduma püsse, mis olid varjul Erna majas elutseva Laasi juures.

Rühma kavatsusest olid aga enamlased kuidagi teada saanud, sest ootamatult ilmus Erna maja juurde rühm enamlisi sõdureid, kes maja ümber piirasid ja hoovil olevad Erna, Leibergi, Laasi ja Pajose vangistasid.

Varsti ilmus kohale ka Silberstern, kes oli käinud oma korteris püssi ja käsigranaatide järel. Ta nägi sõdureid, kuid arvates, et tegemist on oma mees-
tega, astus julgesti hoovi. Kui selgus eksitus, põgenes ta väljakäigukohta, kust enamlased teda otsida ei teadnud. Vahepeal Erna, Leiberg, Laasi ja Pajos vii-

di tribunali. Paar sõdurit jäid maja valvama.

Umbes poole tunni pärast üks sama maja elanik sattus peale Silbersternile tema peidu-
paigas ja tõstis kisa. Sõdurid jooksid kohale ja vangistasid Silbersterni. Ka tema viidi tribunali, kus teda hakati üle kuulama.

Silberstern, kes oli äärmiselt tugev, hakkas ülekuulajatele jõuga vastu. Ta lõi mitu enamlast pikali, kuid pidi lõpuks alla andma. Sealjuures löödi ta nagu veriseks ja rebiti riided puruks. Kui tema ülekuulamist taheti jätkata, kar-

gas Silberstern seina äärde ja hakkas taskust käsigranaati välja tõmbama, et seda enamlaste keskele visata. Enne aga, kui ta jõudis selle välja tõmmata, olid enamlased uuesti tema kallal, väanasid ta pikali ja võtsid käsigranaadi ära; sealjuures läksid nad nii vihaseks, et hakkasid Silbersterni pussitääkidega tor-
kima, täkkides tema põsed ja reied veriseks.

Hommikul lahkusid enamlased Rakverest. Nad viisid kaasa

Silbersterni, Leibergi, Laasi, Pajose ja veel kümmekond vangistatud isikut. Jaama juures tekkis tulevahetus ärasõitvate enamlaste ja gümnaasistide ning 4. eesti polgu meeste vahel, kus lipnik Masing sai surma.

Põgenev enamlaste rong sõitis Jõhvini, kuhu jäi peatuma. Kaasaviidud vangid viibisid ühes kaubavagunis, paarikümne vene sõduri valve all. Õhtul jõudis Jõhvi rong enamliste madrustega, kes nõudsid vangide, eriti Silbersterni väljaandmist, et neid maha lasta. Vangivalvurid sõdurid peitsid Erna, Leibergi, Laasi, Pajose ja lipnik Eilandi oma selja taha, kuna kõik teised vangid välja sammusid. Silberstern heitis vagunisse jäävatele koolivendadele valusa pilgu ja ütles tasa, et madrusted ei kuuleks: "Elage hästi, sõbrad!" Vaevalt olid nad jõudnud mõnekümne sammu kaugusele raudteest, kui kõlasid paugud ja kuulid niitsid nad maha.

Erna, Leiberg, Laasi, Pajos ja Eiland viidi kaasa Narva ja seal edasi Peterburisse, kus neid hoiti kuu aega kinni, esiteks Smolnõi keldrites, siis Krestõi vanglas. Alles lihavõttepühadeks jõudsid nad tagasi kodumaale.

Kui Jõhvist saabusid Rakveresse kuuldused, et kaasaviidud vangid on seal maha lastud, sõitis Silbersterni isa Jõhvi oma poega otsima. Raudtee äärest lumest kaevast ta välja poja laiba, millel leidis hulk kuulija täägihaavu. F. Silbersterni laip toodi Rakveresse, kus tema matus kujunes suureks rahvuslikuks meeleavalduseks.

Arved Palgi artiklist "Rakvere poeglaste gümnaasiumi osa Eesti vabadusvõitluses" raamatust "Rakvere gümnaasium ja keskkool 1912-1937"

Ferdinand Silberstern. Rep